

Faruk Šehić

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo

Tel: + 387 33 550-495

Fax: + 387 33 550-496

redakcija@buybook.ba

www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Goran Samardžić

Damir Uzunović

Knjiga o Uni / Faruk Šehić

Copyright © Faruk Šehić, 2011

Za bh. izdanje © Buybook

Sva prava pridržana

UREDNIKA

Lana Krstić

LEKTURA I KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Aleksandra Nina Knežević

ŠTAMPA

Dobra knjiga, Sarajevo

Faruk Šehić

Knjiga Uni

Četvrto dopunjeno izdanje

Savremena bh
književnost

Sarajevo, 2015.

Jer zaborav je jedan od oblika pamćenja, njegovo neodređeno podzemlje, tajnovito naličje pare.

JORGE LUIS BORGES

Moj um zaboravlja, ali moje tijelo čuva ožiljke. Tijelo je krvotočna istorija.

GEOFFREY HARTMAN

HIPNOZA

Jedan...

Ja nisam ja ponekad, ja je Gargano. Onaj drugi sam istinski ja. Onaj iz sjenke. Onaj iz vode. Plav, krhak, nemoćan. Nemoj me pitati ko sam, jer me to plaši. Pitaj me nešto drugo, mogu ti pričati o svom sjećanju. Kako je svijet od čvrste materije solidno ispario i kako je sjećanje postalo zadnje uporište moje ličnosti, koja samo što nije i sama izlapila u stub vodene pare. Kad skočim u prošlost, to ću uraditi pri punoj svijesti, želim biti cjelovit kao što je to većina ljudi na Zemlji. Sad mi je već lakše, gledam ravno u neprekinutu bijelu liniju na modrom asfaltu, ona me smiruje, mrak se spušta bezbolno, ne osvrćem se, mrak je iza mene, ali kao da ga nema, kao da ne guta ulicu, zgrade i drveće. Hoda iza mene, ali mi ne smije prići, jer zna da ću tad upotrijebiti štitić od papira sa svjetlosnim riječima. I da će se sve otisnuti dođavola. A to ne želimo ni Gargano, ni mrak, ni onaj drugi, pravim riječima mislim na sebe. Astronauta, pustolova, istraživača rijeka i morâ.

Moja sjećanja su prljava i odvratna. Osjećam gađenje kada moram pričati o bivšoj zemlji i početku rata. Tako siromašni dječaci u svlačionici prije časa fizičkog smrde na pišaku. Čim ugledam školsku zgradu, hladni znoj me oblije ispod džempera koji me toliko stišće da začas dobijem napade klaustrofobije. Od viška vojne discipline u školi spas smo nalazili u školskom zahodu, gdje je kon-

centracija amonijaka rezala dah. Nastavnici su bili strogi i uštogljeni, hodnici ulašteni kao pušćane cijevi, tabla je bila crna sa sivim prugama kuda je prošla spužva natopljena kredom. U zahodskim šoljama su plutali opušci i kondomi, jedini vid pobune protiv krutog sistema. Svi smo nosili jednoobrazne plave mantile. Zrak u hodnicima je mirisao na školske sendviče od najjeftinije salame pompeznog naziva Parizer. Školska arhitektura se u slučaju rata može odmah preurediti u kasarnu, jer su posvuda načičkani prozori, odakle bismo mi, mali vojnici, sa pračkama i drvenim puškama na kamenčiće mogli pružati otpor, brojčano nadmoćnijem, podmuclom neprijatelju, pjevajući partizanske pjesme u predasima borbe, prkosnih i garavih lica.

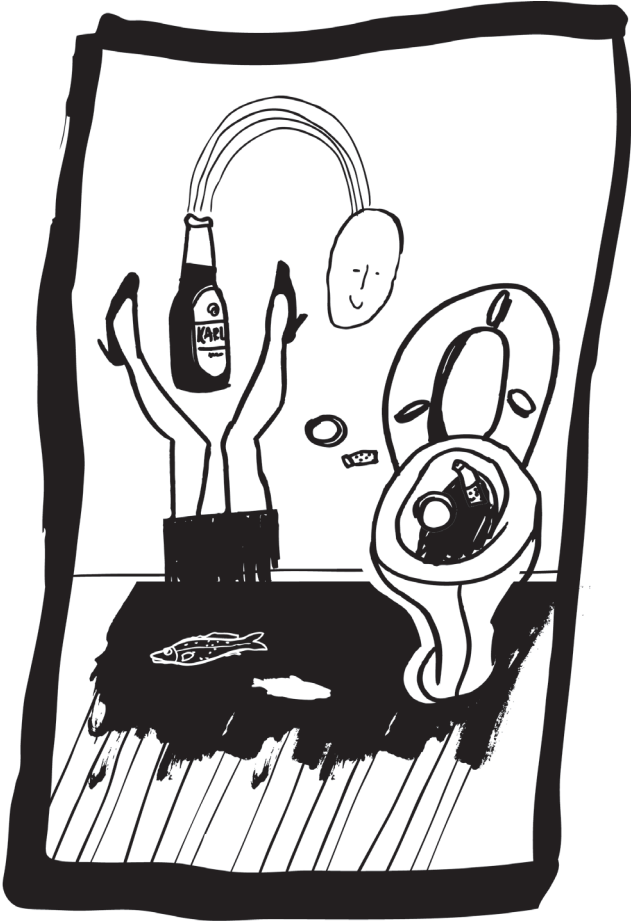
Truli drveni podovi u austrougarskim zgradama zaudaraju na ustajale fekalije i bolesti njihovih stanara, gradskog lumpenproletarijata. Grlić karlovačke polulitarske pive viri iz šume Striborove zrele vagine kad konobarica pokazuje mušterijama šta sve može njeno spolovilo. Dok tako leži na stolu raskrečenih snježnih butina, sa zatiljka joj visi konjski rep sjajne crne kose, na vratu joj je iskočila vena debljine prsta. Svjetlo na visokom stropu je škiljavo i oni što slabije vide prilaze bliže njenim koljenima da se uvjere u vaginu koja guta predmete. Kad završi performans, pokupi novac, navuče duboke bijele gaće, spusti kratku suknju i natoči konjak žednim posmatračima. Da su bajstendersi, natopljeni lošim konjakom i nikotinom, čitali latinske knjige znali bi kako su upravo imali sreću da zavire u *speculum mundi* ili zrcalo svijeta.

Sjećanja su toliko ružna da onemogućuju sama sebe. Sve čega se sjetim navodi me da prekinem sa povratkom

priče unazad. Vidim konjska govna kako se puše na asfaltu Titove ulice. Zveket konjskih kopita, neumoran depresivan takt koji me obeshrabruje. Kišu kako danima pada u ritmu konjskih potkovic. Znam da mogu nadvladati taj osjećaj mučnine i znam da mogu sve vidjeti u ljepšim bojama, ali mi se onda čini da ću iznevjeriti želju za beskompromisnim pogledom na prošlost.

Mrtvački kovčeg sa staklenim prozorom kroz koji me gleda nastavnik likovnog vaspitanja sa namrgođenim licem, i naočalama sa crnim okvirima izranja iz sjećanja. Kao da su ti crni okviri, još desetljećima prije nego će biti ubijen, njegovo lice podesili na format smrtovnice. Onda beskrajne partizanske sahrane, trube i tromboni u pleh orkestru što ječe tugaljivim notama, a niz kičmu mi se cijedi znoj partizanskih marševa koje sam gledao u devet i trideset ujutro, nedjeljom, na drugom kanalu državne televizije. Tabut sa bijelim zavežljajem tijela moje pratetke koji se spušta u padinu Huma odakle se pruža pogled na zelena riječna ostrva. Laž koju smo istinski živjeli, i koja će nam biti vraćena kroz hiljade granata tokom četiri ratne godine. Moje gađenje može poprimiti formu religije, ali se ne želim odati mržnji, bilo bi to previše jeftino za moj ukus.

Na suncu je pretoplo, u hladovini je ledeno i vlažno. Smrdi na mokraču, izmet, kremu za cipele. To su moja sjećanja na prošli život, ona koja su mi prva iskočila pred oči. Ne vjerujem da ću se ikad uspjeti osloboditi gađenja prema svim floskulama na kojima je počivala bivša država. Muka mi je od samog pomena tih riječi. Sreća pa postoji posredan govor i riječi sa skrivenim značenjem. I rijeka Una.

Dva...

Novinarski polihistori, stručnjaci koji sve znaju, kažu: viša sila je u pitanju, izvjesni tektonski poremećaji povijesti, bijele rupe u maglicama Asteriona i potprostorna kolebanja unutar crne materije, krah zadnje utopije 20. vijeka *itakodalje*, Berlinski zid se srušio na nas, pa je bio red da krv negdje bude puštena. Samo što ja nisam bio sićušna moneta u potkusurivanju kosmičkih sila, kao stvaran čovjek, formirana ličnost, imao sam jedan privatni zadatak: fizički opstanak. Zašto bih ja vjerovao onima koji na svojoj koži nikad nisu osjetili smrad baruta koji se ne može isprati nikakvim deterdžentom, kad već oni meni ne vjeruju. Ako sam već nešto trebao, to sam i uradio, uzeo sam svoju sudbinu u ruke i nisam čekao da mi neko pokuca na vrata i odvede me bunovnog iz kreveta ravno u vlažnu grabu gdje ću biti strijeljan. Pasivnost se uvijek plaćala vlastitom glavom, a meni se živjelo. Nisam se tada sjetio svoje stanodavke iz zagrebačkog predgrađa Sveta Klara, Katice Cvetko, gigantske starice iz Zagorja, koja je 1990. rekla meni i cimeru: “Buju vas *srbof* sve poklala u Bosni.” Šta smo mogli razumjeti tada, mi šljakeri nježnih šaka zaljubljeni u film i literaturu.

Post skriptum analitičari borbu za opstanak teško razumiju, jer se vole zamajavati nečitkim metaforama, i objašnjavati moju sudbinu nekim bjelosvjetskim procesima, događajima od presudne važnosti, lažnim događajima koji nikad neće moći objasniti stihiju. Tok krvi i nemilosrdnosti, škripu gusjenica tenka T-55 od koje se krv grušala na dva kilometra vazdušne linije. Nemam namjeru da vam nižem fascinantne slike užasa kojima sam svjedočio, jer bi to zahtijevalo dvostruko deblju knjigu

od ove, a učinak bi opet bio isti: onaj ko ne razumije neka ostane u blaženom mraku neznanja.

Moja biografija je slijed slučajnosti od kojih sam mnoge baš ja izabrao, neke slučajnosti su birale mene. Sve u svemu kad bih se mogao sebi objasniti iskopao bih mezar i živ i zdrav u njega legao, jer život ne bi imao smisla. Moja biografija je krv i meso, nije *entertainment*. Tu sam negdje između ja. Ja sam jedan, a ima nas hiljade. Nesalomivih i slomljenih.

Ljudi, moram priznati, ubio sam čovjeka, ne samo jednog, nego i više njih. Kad pucaš, onda nemaš nikakvog opterećenja. Doduše, ne pogađa svaki metak, ali neki sigurno dođu do cilja. Kad pucaš, lagan si k'o pero i od tog zadovoljstva momentalno bi se mogao odvojiti od zemlje, zalebdjeti, ali si u zaklonu gdje svom težinom tijela potrbuške naližežeš na raskopanu zemlju, polegnutu travu, mokro lišće, jer ti tako govori instinkt. Kad pucam, osjećam se kao Džizus Anti-Krist. Isporučujem samo ono što je suprotno milosrđu. Grižnja savjesti ne postoji, i niko ti neće šapnuti na uho: i neprijatelj je ljudsko biće. Na ratištu stvari drukčije stoje: neprijatelj je neprijatelj. On ne može biti ljudsko biće. Neprijatelj mora biti sluzavi opnokrilaš sa rogovima i svinjskim papcima, zato pucaj i nemoj se zamarati glupostima kojima se bave kukavice i filozofi. Ubio sam više neprijateljskih jedinki u borbi prsa u prsa, zbog toga me sugrađani izbjegavaju, i kada ja hodam ulicom svi ostali prelaze na drugu stranu. Sposoban sam nanjušiti njihov strah. Smrdi na gnušanje, na Hegel-Kanta, na univerzalni smisao života ljudi u vaseljeni, takozvanu ljudsku dobrotu, što zaslužuje moj kompletni prezir.

Troje ljudi sam ubio, i jednog autonomaša. To je nalik nekoj drogi koja te obori s nogu, i onda te odjednom diže raketnim potiskom, kad te digne misliš da si na krovu svijeta. Živa tijela sam pretvarao u sjenke. U sjenke noćnih leptira, tj. u ništa. Ja sam pjesnik i ratnik, i sufi monah potajno u duši. Sveti čovjek po Baudelaireu. Ubijao sam na ratištima zaboravljenih i nebitnih imena, u svim klimatskim uslovima: kad pada mokar snijeg krv je crvena kao u filmu *Doktor Živago*, pa od jedne kapi krvi i malo snijega prstom možeš napraviti cvijet gerbera.

Nekad sam se pitao zašto? Čemu ubijati? Sada znam odgovor i sasvim mi je svejedno. Ne grize me savjest zbog tih ljudi koje sada zamišljam kao avetinjske portrete na fotografijama, gdje su im makazama iskružene glave. Još malo pa će iz sjećanja otići u tamu. Ni na jednom ratištu, baš nikad i nigdje nisam ugledao papu Woytilu, mada su lišajevi na stablima sličili boji njegovih pjega na naldanicama. U ratu je sve tako jednostavno i jasno. Izuzev kad ti se krv zavuče pod nokte, teško ju je isprati, jer se stvrдне i ne napušta nokte danima.

Ubijao sam zato što sam želio nadživjeti Haos. I zato što nisam znao za drugi način pomoću kojeg ću preživjeti, jer mi ponos nije dopuštao da rat provedem u pozadinskim jedinicama. Ima i drukčijih od mene, onih koji su boga molili da ih pogodi, da poginu, jer su bili puni života i snage, i baš to ih je gušilo, strah da će ostati živi sa tolikom strašnom energijom u sebi. Nisu znali kuda bi s njom. Zato su jurišali otvorenih očiju, čistog srca, nije ih bilo strah tamo gdje idu. Morali su jurišati, jer kakav je to život bio u njima, zapanjujući, veći od smrti. Ja sam

bio smiren, znao sam šta radim. Nikad pijan nikad napušten na liniji, uvijek sam bio fokusiran. Zbog toga vam ovo sada i mogu pričati. Kao što znate, mrtva usta ne govore. Nisam bezosjećajan, ako ste to pomislili, samo sam iskren. Pomalo sam kao nacista, volim slušati Bacha kada je odsviran Stihlovom motornom pilom. Nije ni Black&Decker za odbaciti.

Tri...

Šume su bile tirkizne, a drveće se nježno njihalo lijevo-desno poput pipaka morske anemone. Bijaše taj prizor u daljini, na rubu horizonta, vidljiv kroz zamagljeno prozorsko staklo, kroz dugin filter, jer sam vježbao svoju maštu. Zapravo je drveće bilo golo, pepeljasto sivo, posuto lišajevima, sa, tu i tamo, ponekom loptastom imelom čije zelenilo nije imalo nikakve veze sa opštom nestašicom hlorofila, kako u prirodi, tako i u ljudskim dušama, jer su boje bile infiltrirani agenti zapadnog svijeta, zadah luksuza i blagostanja, i kao takve morale su biti prognane iz naših života. Sa ove strane prozorskog stakla bio sam gospodar sobne zbilje. Napolju, na ulici su vrijedile druge priče. Dole, ispod balkona je bio grad kojeg još nisam mogao osjećati svojim, bijah premlad za takvu ljubav, mekan grad kao topla bljuvotina na suncu. Država je meni tada bila daleka sfera iz *Atlasa nebeskih tijela*. Poslije će mi prirasti srcu, bez obzira koliko se osjetilo to nadzemaljsko nastojanje da se sve razlike među nama prikriju jednostavnom pričom o tome kako smo braća, i kako je kod nas sve najbolje, a sa obje strane Berlinskog zida cvjeta samo bijeda, trulež i razvrat. Kako lijepa riječ: razvrat. U našem gradu sam se osjetio stran-

cem kada sam shvatio da nismo braća, ne zato što ja to ne želim, nego zato što nema dobre volje za tim kod većine njegovih stanovnika obje nacionalnosti. Da i ne spominjem kako su me u JNA i Srbi i Hrvati nagovarali da se izjašnjavam kao Musliman, jer Jugoslaveni ne postoje. Živio sam identitet koji je bio manjinski u državi koja se nazivala prema svom identitetu. Najveći šok za mene je bio kada sam otkrio da u Jugoslaviji statistički živi najmanji broj ljudi koji se izjašnjavaju kao Jugoslaveni. Kada sam krenuo u JNA mati mi je rekla da se izjasnim kao Jugoslaven, jer, po njenom, ako kažem da sam Musliman onda će me drugi vojnici ismijavati. I jedna i druga sugestija je bila netačna, jer sam bio zaljubljenik u Španski građanski rat. Bilo mi je krivo što se nisam mogao vratiti vremeplovom u Španiju i poginuti za slobodu. Jedino je tamo, u kratkom periodu, postojala moja nacija.

“Za koo-gaaaaa?”, dere se umorno grlo koje vuče kolonu omladinske radne brigade ispod moga balkona. Kao kad ronilac sajlom izvlači mrtvaca iz nabujale rijeke, tako je vodeći glas vukao ostale za sobom.

“Za Tiii-taaaaa!”, odjeknulo bi iz stotinu grla.

“Za koo-gaaaaa?”

“Za Naaaaaa-roood!”

“Za koo-gaaaaa?”

“Za Parr-tiii-juuuuu!”

Prepoznajem lica iz prvih redova, i na njima vidim samo automatizam, i sline za obilnom porcijom vojničkog graha sa kazana. U tome se, valjda, iscrpljuje najuzvišeniji ideal *revolucije koja teče*. Glas se pentrao uz Varoš, prema Bolnici, da bi zamro poništen automobilskim sirenama i skikom uličnih pijanaca, među kojima se izdvajao Jup Mlađi, debeljuškast i nezgrapan čovjek nalik na krofnu, a kada nije imao vatrene vode bivao je sličan nekom masnom i mrzovoljnom glodararu. Njegov otac, Jup Stariji, sićušne ptičije građe, sa zlatnim pečatnjakom na ruci, kose uvijek zalizane briljantinom, unazad po starinski, topio se, kako i priliči jednom alkoholnom grofu, gospodski i polako. *Skojevac* čija usta su uzvikivala pitanja, na koja su odgovori bili nepobitni kao postojanje drugog roga u jednoroga, na obrazu, ispod oka, imao je utetoviranu indigo suzu. Orden iz KP Doma Zenica.

Tu je negdje bilo, u registru gađenja-privlačenja, i nazalno zapijevanje slijepog Cigana zgužvanog lica sa ulijepljenom crnom kosom na gradskoj pijaci, ponedjeljkom sa kraja osamdesetih, među masom što je zaudarala na znoj i svjež kravlji sir.

“Sadake, tetke, drugovi, omladino...
sadake, Bog vam da-vooo zdraa-vljaaa...
Bog vam djecu sa-čuuvooo...”

Stajao je tako narodni Homer, uklipljen sa strane ulice, i zapijevao svoju molitvu u kojoj je pomirio komunizam i islam. Rano ujutro bi ga njegovi rođaci doveli do mjesta za prošenje i ostavili da radi. Čim pijaca završi, došli bi po njega i odveli ga kao Sonyjevog robota sa zahrđalom motorikom. Nešto prije rata Homer je otišao sa la-

stama na Jug. Zakleo bih se da četiri godine poslije toga niko nije vidio ni jednu lastu.

Nisam se mogao otresti tog osjećaja da me obuzima đavo perverzности, da me istovremeno privlači ono što mi se gadi. To je onaj osjećaj kada zurite sa balkona, i ambis vas privlači, a ipak ne zakoračite, opušteno kako to rade samoubice, u zrak nad parkingom ispred zgrade. Vjerovatno ste razmišljali o svom stomaku dok ste držali dugi kuhinjski nož u ruci, e taj đavo perverzности me hvata kada pomislim na život u bivšoj državi i na njen raspad.

Četiri...

Od gledanja riječnog toka ti se neće zavrtjeti u glavi. Ako počneš nešto pričati, brzo ćeš izgubiti nit priče, jer će te voda obuzeti i izgubićeš riječi koje si htio izgovoriti, a u ušima će ti svirati *Enjoy the Silence* Depeche Modea. Uživali smo posmatrajući Unu kako protiče čas brzo, čas sporo, njenu nemirnu površinu koja svuda oko sebe širi mir.

Godišnjice naše brigade smo izbjegavali, jer nas nisu zanimale svečane akademije u duhu prošlog režima, koji je još lebdio nad svima nama, neupokojen, polumrtav kao prigradske fabrike sa kojih je neko već počeo skidati upotrebljive limene plohe. Leševе tvornica i srpskih kuća je trebalo skinuti do kraja, opljačkati do zadnje cigle. Ko se sad sjeća svih tih bizarnih pogibija, onih ljudi koje su betonske ploče usamljenih kuća zdrobile, dok su nesretnici, ispod ploča, štemali cigle. Počev od septembra

1995, mjesecima, možda skoro i godinu, prolazili su kroz grad karavani traktora, kamiona, konjskih zaprega prepuni opljačkanih stvari iz podgrmečkih sela u pravcu duboke pozadine. Požuda za tuđim vlasništvom čudna je i masovna boljka.

Na dan naše brigade našli smo se da proslavimo množinu stvari koje nismo željeli imenovati riječima. Nazdravljali smo veselim zen-nazdravljanjem, bez kucanja flašama i bez suvišnih uzvika. Prolazeći omiljenim usputnim stanicama alkoholne turneje neminovno smo morali nabasati na kamp prikolicu u hladu japanskih šljiva, noge su nas same vukle prema cilju. Hladovina je bila savršena, piće takođe, a priča nas je odvela daleko od stvarnosti. Zatim je neko predložio da uđemo u svježe renoviranu salu Doma kulture, jer smo voljeli zgrade netaknute vatrom, one su direktan fizički dodir sa našom prošlošću. Da provirimo iza teških brokatnih zavjesa, gdje su se prikazivale filmske iluzije. Tamo gdje se tuga King Konga, zbog nemoguće ljubavi prema ženi, mogla napipati u zraku vlažnome od uzdaha i suza.

Zašto je fakir izabrao mene od nas trojice, nisam imao pojma. Tek već sam sjedio udobno zavaljen u kožom obloženu stolicu nasred prazne kinosale Doma kulture. Osim ožiljka koji mi je dijagonalno prosijecao lice, drugim posebnostima se nisam isticao.

Te večeri se održavao *show* letećeg cirkusa Ramajana iz Indije. Hipnotizer je imao scensku probu, i želio je zamorca za vježbu. Tu sam mu naletio ja, pjesnik u pokušaju i veteran našeg milog rata. Ono čega se najjasnije sjećam iz kina je gostovanje talijanskih mađioničara sa

kraja sedamdesetih. Talijani su dirigovali kobrama, probadali sabljama liliputansku ženu u drvenoj kocki, a ona bi opet iz kocke iskočila živa i vesela, u kupaćem trikou, na sveopšte oduševljenje lakovjerne publike, te činili mnoga manja i veća čuda. Slično fakirskim masovnim hipnozama u kojima bi se uz uže koje je stajalo u zraku penjao dječak, ili bi fakir dječaka iskasapio mačetom i njegove dijelove stavio u košaru, iz koje bi ga zatim izvadio zdravog i nepovrijeđenog.

Prije rata sala je mogla primiti sedamsto gledalaca na rasklapajućim foteljama, a kada bi se prikazivao King Kong, Godzila ili Bruce Lee, ljudi bi sjedili i na podu. Nisam uspio vidjeti gdje su središnja ulazna vrata, ni gdje je podijum sa teškom zavjesom od brokata. Naposlju je ostalo sunce i pjev ptica u jablanovima i raskošnim krošnjama pipuna. Dovedi su me ovdje na prevaru, dvojica poznanika pod izgovorom da mi pokažu obnovljenu kinosalu. A zapravo su se nadali da će vidjeti cirkuske životinje, ples pijanih majmuna pogotovo.

“U skorije vrijeme, mislim negdje iza rata, u Banjaluci bila predstava nekog cirkusa na fudbalskom stadionu, pričao mi jedan čovjek što je to gledao, da je vidio čovjeka, nekog mađioničara sa mladim majmunom na lancu, pavijan il’ babun, nije ni on znao tačno reći, i taj mađioničar počne vitlati lanac sa majmunom, majmun se odlijepi od zemlje i poleti u krugovima iznad glave mađioničara pred pet hiljada ljudi, i znaš šta je majmun uradio?”

“Ne znam, šta?”, upitah druga.

“Uhvatio se svom snagom rukama za lanac k'o da je čo'jek”, reče mi hihoćući se pušačkim smijehom.

Ušli smo na bočna izlazna vrata držeći pivske flaše u rukama i naletili na fakira s baterijom u ruci. Nije bilo ugodno vidjeti bradatog čovjeka u dugoj haljini kako stoji i gleda u vas netremice. Izgledalo je kao da nas očekuje, jer nije bio iznenađen našim prisustvom. Zapodjenuo se kurtoazni razgovor o istinitosti masovnih hipnoza nakon kojeg je fakir ispružio prst prema meni, ugasio bateriju i nestao u mrklom mraku. Srce mi je skladno zalupalo. Uvijek sam sa zadovoljstvom prihvatao neuobičajene izazove. Što luđe, tim bolje.

Svjetlost je pobjegla svojom poznatom brzinom kroz uski procjep vrata na koja je isparilo moje društvo. Kada sam pronašao stolicu, samo sam se skljkao u nju, i tada se reflektor upalio na podijumu. Pivsku flašu sam gurnuo ispod stolice. Znae već da je vremenska traka između prijeratnog i poslijeratnog života pukla, diskontinuitet je trebalo premostiti. Moraću postati vremenski putnik i vratiti se unazad. Preletjeti rat, iako je to nemoguće, i nađići sopstvenu mučninu. Pronaći traku vremena i spojiti je sa ovim trenutkom sadašnjosti. Jer želim biti cjelovit, makar samo u sjećanju. Bio sam zadovoljan načinom na koji sam iskorištavao situaciju. *Utile et dulce*, rekao bi Horacije. Vjerovatno mi se prvi put u životu isplatilo imati ožiljak na licu. Ako sam njime privlačio mahnite, neurotične žene i napola lude muškarce, jesam li i sam takav?, markiran kljastom sjenom, obilježen komadićem mračnog oreola iznad glave? Odgovor je potvrđan. Ovakav magnetizam nije neka sreća. Ožiljak je bio ulaznica kojom sam platio predstavu.

Pet...

Hipnotizer zakorači na scenu sa turbanom sa kojeg sikte iskulirane zmijice, u tom trenutku magla se diže do mojih koljena. Iza njegovih leđa kršio je sve pred sobom vjetar nad smrznutom pustarom, dopirući iz vertikalno naslaganih zvučnika. A meni se pričinjavala rika električnih plišanih slonića koju sam zapamtio sa ulica glavnog grada, gdje su ih džabalebarošii prodavali užurbanom svijetu. Naše vrijeme je nestalo, prošlo mi je kroz glavu dok mi je pogled sa stropa dvorane pao na oguljena slova, na zidu iznad pozornice, kojima su bile ispisane svete parole o Titu, narodu, partiji i svima obećanoj vječnosti. Pošto nisam imao nijednu predratnu fotografiju kako sam uopšte drukčije i mogao razmišljati o svojoj prošlosti nego kao o nečemu čega nema. Zatvorio sam oči i sa unutrašnje strane kapaka pustio sebi odlični crno-bijeli videospot *Wonderful Life* grupe Black. I ovaj spot ću priložiti kao posljednji dokaz da je moj intimni svijet iz prošlosti ipak postojao, bez obzira što sam i sâm nekad pomišljao na to kako sam izmislio svoje sjećanje. Zvuci vjetra su se polako udaljavali prigušeni krckanjem gramofonske ploče, koja je hipnotički ponavljala jedan te isti zvuk. Na nekom sam maštovitom isljeđivanju.

*No need to run and hide
it's wonderful, wonderful life...*

Svaki put kada bi on izrekao broj, ja bih tsunamije misli organizovao u smislene cjeline, i njih pretvarao u ispo-vjedne rečenice. Imao sam ja svoju vjernu publiku kojoj sam mogao satima pričati o svemu i svačemu, ali ovo je bilo drukčije iskustvo. Ja sam poput sklopke na instru-

mentu za odgonetanje ljudskih života, samo me treba pritisnuti, ja sam instrument durbinske prirode, okular, tubus i povećalo, ukršten s dugovratom orhidejom. I kroz njenu trubu ću izbacivati priče.

Izbor muzike je bio neobičan, jer se za indukciju u hipnozu uglavnom koristi opuštajuća zvučna podloga. Bje-lobradi fakir je stajao u svjetlosnom krugu reflektora na podijumu, uspravan poput svijeće. Oči su mu sive i ledene, lice nejasno kao blato. Završavajući odbrojavanje, na slomljenom našem jeziku, mi je rekao:

“Sada ćeš se vratiti u konkretna prošlosti, čajldhud, O. K., glava je bistra i hladna.”

“Koliko ti je tebe godina?”

“Trinaest”, odgovaram.

“Jeste li siguran?”

“Jesam, imam trinaest godina i upravo sam krenuo u ribolov. Gumene čizme su mi na nogama, u ruci štap, na ramenu ribarska torba. Šaševi mirišu na riblju sluz. Riba ima toliko pa ne možeš oči nahraniti baš tako lako, taj osjećaj je uporediv sa bogatašem koji miluje svoje zlato, nikad mu dosta. Provjeravam vaser-kuglu koja mora biti do pola napunjena vodom, a umjetne mušice mažem mašću da se održe na površini vode. Zabacujem skroz prema drugoj obali, vaser-kugla pada na mekanu pješćanu zemlju prekrivenu vodenom travom. To izgleda kao da sam spustio plovak na zeleni jastuk. Lagano navlačim sitom vaser-kuglu u vodu, jer, metar-dva nizvo-

dno stoji jedna pastrmka *mjerašica*, od nekih tridesetak centimetara, a mjera je 24 cm. Predosjećam da će ova borba trajati dugo. Vrhom štapa razvlačim situ na koju su navezane mušice, i zadnju mušicu koja je namijenjena za pastrmke naštimavam da prođe iznad čeljusti velike ribe. Gledam u mušicu i ne dišem, riba se diže munjevito prema površini, promaši mušicu praveći klobuk na vodi, ja istovremeno revolveraški trgnem štap čiji rukohvat je blizu desnog kuka, i vođeni plovak sa mušicama doleti skroz u travu ispod mojih nogu. Toliko je to brzo da sam samo vidio njen bijeli trbuh dok je ustima pokušavala uhvatiti muhu. Treba se smiriti, i ponovo zabaciti na zeleni jastuk, i opet sve ispočetka. Uzbuđen sam tako da i ne primjećujem ljude na vrhu obale kako kibicuju mene i ribu...”

Umjetna magla me guta mravljom brzinom. Tonuo sam kroz vrijeme kao kroz podatni treset. Propadajući kroz iskričavo crnilo i ružičastu svjetlost mulja, ispod nogu nazirao sam kako kuće rastu iz zemlje, sve dok se iz dimnjaka ne izvije spirala, signal da će život uspjeti pustiti korijenje na rijeci Uni. Stabla u gradskom parku su tanka u struku, a grad je nov novcat. Ne znam ko se više približivao kome, ja gradu ili on meni, ali gdje god sam se okrenuo tu je bio grad, nadohvat ruke. Mogao sam mijenjati godine i decenije kako sam želio. Ugledao sam majkinu kuću, i znao sam da se tu moram zaustaviti. Odatle počinje putovanje i tu će ono biti zaokruženo, jer se ovo putovanje nikad ne završava. Magla me obukla od nogu do vrata zaustavivši se u visini rol kragne. Reći ću sve, čak i ono što me fakir i ne bude pitao.

MORNARI ZELENE ARMIJE

Nešto bi zasjalo u zraku, svečano eksplodiralo, prirodni cirkus bi najavio polen u cvjetovima, trijumf zelenila u gradskom parku. Neizlječiva proljetna sjeta zaposjedala je svaku misao, svaki busen trave, narušavajući red vožnje letećih insekata, što su se sudarali u zračnim avenijama, pijanstvo u zemlji i zraku iz kojeg će se roditi nešto veličanstveno. Proljeće je to čudo koje dolazi, koje se ostvaruje kao vatromet na nebu. Kada će stas svake djevojčice, zrele žene biti hormonski magnetičan. A mali Krakatau u gaćama težiće erupciji.

Uštinuo bih se da potvrdim vlastitu smrtnost, jer smo napravljeni po imidžu gospodina boga, pa sam za trenutak pomislio kako postajem bestjelesan od miline.

Proljeće je taj karneval koji će čitav svijet dovesti na ivicu lakrdije. Tako bi siva ledina začas postala zeleni atlantik trave kojim je bilo moguće zaploviti, samo da smo imali snage smanjiti se na veličinu mrava i veselog skakavca. A to je bilo jako teško u svijetu kojim su vladali odrasli, pokušavajući nas na sve načine učiniti sličnima sebi, namrgođenim brkatim ljudima, što su obavljali važne poslove za opstanak naše velike i snažne države. Ali ja nisam želio biti brkat, nije mi se naprečac odrastalo.

Vjerovao sam u crvenu boju svoje pionirske marame. Kao u krv svih zemaljskih proletera koji će zbiti redove u podzemnim tvornicama, žudeći za svjetskom revolu-